

Óvodai élet a pandémia idején

Timár Marietta

timar.marietta@szte.hu

SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája

2020-ban a világméretűvé nőtt koronavírus-járvány mindent felülírt és megváltoztatott. Hazánkban a veszélyhelyzet kihirdetése, a karantén bevezetése felforgatta életünket, így az óvodánk mindennapjait is. Olyan helyzetben kellett felülkerekedni, amilyenekben még soha nem volt részünk, nagyon gyorsan kellett reagálni és alkalmazkodni. Írásom célja, hogy betekintést nyújtsak az olvasóknak, hogy intézményünkre, illetve az óvoda „szereplőinek” életére milyen hatást gyakorolt az elmúlt időszak. Témaválasztásom oka aktuális, hiszen napjainkban minden intézmény a járványhelyzet nehézségeivel küszködik. Tapasztalataink megosztása tanulságos lehet más gyakorlóóvodák számára is. Az első részben óvodavezetői „szemüvegen” keresztül, naplószerűen mutatom be az utóbbi egy év főbb eseményeit. A tanulmány második felében a kollégákkal, szülőkkel, óvodapedagógus-hallgatókkal és a gyermekekkel készített interjúkból ismertetek részleteket.

Kulcsszavak: *koronavírus, járvány, óvintézkedések, ügyelet, online oktatás*

2020. tavasz

Március közepén kormányrendelet szabályozta az óvodák és iskolák bezárását, két napra rá jött a hír, hogy ügyeletet kell tartani, csoportonként 5-5 gyermek fogadható. Erre vonatkozólag azonban nem volt egyértelmű iránymutatás, vagyis az intézményeknek kellett eldönteniük, kit fogadhatnak. Ez akár problémát is okozhatott volna, de óvodánkban a családok nagy többsége karanténba vonult, így nem kellett választani a gyerekek közül.

Több ponton meg kellett változtatni az intézményi szabályokat, járványügyi intézkedési tervet kellett készíteni, szigorú egészségügyi előírások léptek életbe, melyek egyaránt vonatkoztak az óvoda dolgozóira, a szülőkre és a gyermekekre. Távolságtartás, maszkhasználat, kézfertőtlenítés, a helyiségek folyamatos fertőtlenítése, a szülők belépésének korlátozása, a tárgyak bevitelének tiltása stb. Mindannyiunk biztonsága, egészsége érdekében igyekeztünk betartani az előírások nagy részét, de voltak olyan szabályok, amelyeket nem lehetett. Hogy is meséltünk vagy énekeltünk volna maszkban? Hogy küldhettük volna el a kis óvodást magunktól, amikor odajött megölelni minket? Hogy kérhettünk volna bármit a gyermekektől, hogyan dicsértük volna őket, ha a mosolyt nem látják az arcunkon? Bár féltünk a betegségtől – mint megtudtuk, a gyermekek potenciális vírushordozók lehetnek –, de ezen felülemelkedtünk, és mindent

megettünk, hogy az a néhány gyermek, akinek a szülei a „frontvonalban” dolgoztak, biztonságban és szeretetben érezze magát az óvodában.

Emellett távmunkában, otthonról tartottuk a kapcsolatot különböző online csatornákon keresztül a szülőkkel és az óvodapedagógus-hallgatókkal. Az éves pedagógiai terv alapján a témahetekhez kapcsolódó anyagokat küldtük el a szülőknek otthoni feldolgozásra, valamint segítettük a hallgatók szakmai munkáját.

A távoktatás újdonság volt számunkra, de a gyorsan meghozott változtatások, módosítások konkretizálták az elképzelést. Ennek ellenére az első két-három hét folyamán komoly erőfeszítéseket tettünk a nehézségek leküzdésére. Számos kérdésre adtunk gyors válaszokat, rövid időn belül több problémát oldottunk meg:

- Elegendő lesz-e az informatikai tudásunk, hogy megfeleljünk a távoktatás kihívásainak? Ezért nagyon rövid időn belül autodidakta módon képeztük magunkat.
- Több kolléga otthoni háztartásában elavult informatikai eszközök vannak, ezek pótlását gyorsan kellett megszervezni.
- A szakmai tartalmakat hogyan tudjuk adekvátan közvetíteni az online csatornákon keresztül? Ehhez kutatómunkát végeztünk, az ötletek megvalósítása sokkal több időbe telt, mint a napi felkészülés a foglalkozásokra.
- Több kollégának iskoláskorú gyermekei vannak, nekik nehezebb volt az idejüket beosztani. Nagyobb prioritást kapott a szervezőkészségük, hogy a hallgatói képzést, óvodai ügyeletet, „home office-t”, családot össze tudják hangolni.
- Gyakran okozott stresszt a többrétű szerepkonfliktus. Vezetőként fontos feladatommak tartottam kollégáim megnyugtatót, szinte napi kapcsolatot tartottunk, segítettük, erősítettük egymást.
- Figyelembe kellett vennünk, hogy a szülők is esetenként hasonló szerepkonfliktusokat élnek meg, mint mi, épp ezért ne érezzék tehernek, kényszernek, kötelező tananyagként a küldött ötleteket, javaslatokat, tehát meg kellett találnunk az egyensúlyt az anyag mennyiségében.
- A hallgatók gyakorlati képzése távoktatás keretében valósult meg, ehhez olyan kreatív feladatokat kellett kitalálnunk, amelyeket online formában is tudtak teljesíteni.

A kezdeti nehézségek ellenére kollégáimmal együtt rövid időn belül „belejöttünk” a digitális nevelés-oktatásba. Időnként és energiánkat nem kímélve gyűjtöttük az online felületeken található ötleteket, oldalakat, programokat, ppt-eket és videókat is készítettünk a szülők megsegítésére a gyermekek otthoni foglalkoztatásához. Az elküldött heti tervek, anyagok, YouTube-videók, internetes linkek azonban nem helyettesítik az óvodai meseolvasást, bábozást, körjátékot és közös játékot, nem pótolják a kortárskapcsolatokat, barátságokat.

Karantén után

A karantén feloldása után sok gyermek érkezett vissza az óvodába, nagy szeretettel fogadtuk őket. Jó volt látni, hogy mennyire hiányoztak egymásnak, örültek, hogy újra együtt lehetnek, együtt játszhatnak, tevékenykedhetnek. Jó érzés volt, hogy igényelték a felnőttek (óvodapedagógusok, dajkák) társaságát is. Még azok a gyermekek is örömmel érkeztek vissza az óvodába, akik az előző időszakban még reggelente nehezebben váltak el a szüleiktől. Már nem volt minden ugyanolyan, mint a járvány előtt, de kiemelt célunk volt, hogy a lehetőségekhez képest tartalmas, élményekben gazdag tevékenységeket, programokat kínáljunk, színesebbé varázsoljuk az óvodai nyári életet.

2020. ősz

Azt hittük, hogy ez a nevelési év már a megszokottak szerint fog eltelni, de tévedtünk. Szeptemberben nagyon hamar kiderült, hogy a Covid-járvány még velünk van, így újra szigorú intézkedéseket kellett bevezetni az óvodában is.

A legnagyobb gondot az új kiscsoportosok befogadása jelentette, meg kellett változtatni a beszoktatás szabályait. Lerövidült az az időszak, amikor a szülők bent lehettek gyermekükkel, ez az érzékenyebb gyermekeket hátrányosan érintette. Ebben az időszakban még fontosabbá vált a szülőkkel történő együttműködés, a kölcsönös bizalom kiépülése, valamint a gyermekekkel való egyéni bánásmód, a differenciálás.

A munkatervben szereplő óvodai és családi programokat, rendezvényeket, ünnepeket a hagyományoktól eltérően csak a csoportokon belül – szülők nélkül – szerveztük meg. A délutáni fakultatív foglalkozások elmaradtak.

A szigorú óvintézkedések ellenére intézményünkben is megjelent a vírus, egy óvodapedagógus és egy gyermek fertőződött meg, így az Oktatási Hivatal rendkívüli óvoda-bezárást rendelt el 10 napra. Ekkor fogalmazódott meg bennünk a kérdés: „Az egész évünk ilyen lesz, hol bezárunk, hol kinyitunk?” Természetesen erre a kérdésre senki nem tudta a választ, csak igyekeztünk a lehetőségekhez mérten a legjobbat kihozni a helyzetből. A nyitás után mindannyiunk biztonsága, a gyermekek mentális és lelki egészségének megőrzése – egyszóval a „túlélés” – volt a legfontosabb.

Egyre több dolgozó betegedett meg, s ennek következményeként az egészségeseeknek gyakran kellett helyettesíteniük a kollégákat. Sok gyermek hiányzott huzamosabb ideig betegség miatt. Egyre több szülő tartotta otthon gyermekét, hogy megóvja őt és a szűkebb vagy tágabb családját a járványtól. Sajnos ezekből a problémákból az következett, hogy nehezebb volt az elmélyült, magas színvonalú óvodai nevelés, a gyermeki személyiség kibontakoztatása, valamint a hátrányok csökkentése.

2021. tavasz

A nevelési év 2. félévében további szigorítások következtek. A szülők nem léphettek be az intézménybe, ezért meg kellett szerveznünk a gyermekek fogadását, hazaengedését, illetve érkezéskor és távozáskor is az öltöztetésüket, ehhez nagy összefogásra volt szükség a dolgozók között. A nehézségeket még tetézte, hogy érkezéskor hőmérőzni kellett a gyermekeket. Tapasztalatunk szerint a gyermekek jól alkalmazkodtak az új helyzethez, a szülőkkel szinte nehezebb volt elfogadtatni, hogy az óvoda bejáratánál kell elbúcsúzniuk gyermeküktől.

Márciusban újra jött az óvodabezárás, újra ügyeleti rendszerben működtünk tovább. Ekkorra már sok szülőnek elfogyott a szabadsága, így több gyermekre kellett felügyelnünk. Érezhető volt, hogy a szülők egyre csüggedtebbek, munkájuk mellett belefáradtak az iskolás gyermekeik otthoni tanításába, az óvadás gyermekre kevés idejük maradt, ezért túlnyomórészt a számítógép, tablet, okostelefon „vigyázott” a gyermekekre.

Végzős hallgatóink személyes jelenléttel tudták teljesíteni a területi gyakorlat csaknem egészét, de a járvány alakulása miatt online formában kellett befejezniük. Az I. és II. évfolyamos hallgatók részére videófelveteleket készítettünk a gyermekcsoportokban minden tevékenységformáról, ezzel is segítve tanulmányaikat.

Bár ez a zárás nem volt olyan hosszú, mint a tavalyi, mégis azt tapasztaltuk, hogy a gyermekek nehezebben szoktak vissza az óvodába. Az otthoni napi életritmusuk felborult, ezért nehezebben alkalmazkodtak az óvoda napirendjéhez, szokás- és szabályrendszeréhez. Tudtuk, hogy az óvodáskorú gyermek – különösen a 3-4 éves – még nem tudja teljesen felfogni, hogy mi az a világjárvány, veszélyhelyzet, de a környezeti ingerek rájuk is hatással vannak. Érzelmileg labilisabbá váltak, és ez kihatott viselkedésükre is. Játékukban is megjelentek a betegséggel kapcsolatos elemek, így próbálták feldolgozni az „érthetlent”. Ezért nagyon odafigyeltünk arra, hogy az óvodán belül ne legyen meghatározó téma a járvány, de természetesen, ha a gyermekek kérdeztek, az életkori sajátosságoknak megfelelően válaszoltunk, illetve alkalmanként, a beszélgetések során igyekeztünk megnyugtatni őket.

Ez a nevelési év sem úgy alakult, ahogyan terveztük, nagyon sok átgondolást, átszervezést igényelt a helyzet, kezelni kellett a feszültségeket, sok programról, élményről lemaradtunk, nehezebb volt a kapcsolattartás, a kommunikáció. A leterheltség, fáradtság ellenére az óvoda összes dolgozója mindent megtett annak érdekében, hogy partnereink és a gyermekek is elégedettek legyenek.

Interjúk

A rövid interjúk az óvodában készültek. Azt kértem az interjúalanyoktól, hogy idézzék fel és meséljék el, hogyan élték meg ezt a rendkívüli helyzetet, milyen problémákkal küzdöttek meg a járvány ideje alatt. A megkérdezett interjúalanyok válaszait szó szerint közlöm.

Óvodapedagógusok, dajkák válaszai:

„A járvány elején ijesztőnek tűnt, hogyan fogom megoldani új feladatként az online oktatást, de a szülőktől kapott sok pozitív visszajelzés megerősített, hogy jól csinálom. Az idő múlásával azonban elbizonytalanodtam, egyre kevesebb lett a visszajelzés, a szülők belefáradtak a karanténba, egyre türelmetlenebbek, idegesebbek lettek, a csoportomból már csak 2-3 szülő követte az általam küldött játékötleket. Nagyon zavart, hogy egyes szülők támadásnak vették az új intézkedéseket, szinte az óvodára haragudtak. A gyermekek játékból sokszor kiderült, hogy mi foglalkoztatja őket, például a játékpénztárgép leolvasóját hőmérőként használták. Pedagógusként nagyon nehéz volt összeegyeztetni otthon az iskolás gyermekek tanítását a munkával, a feltételek sem voltak adottak.”

„Igen változóak voltak az érzéseim a járvánnyal kapcsolatban, a harmadik hullámot sokkal nehezebben éltem meg. A nagycsoportos gyerekek fejlődése lelassult, a hosszú otthon töltött idő alatt sok mindent elfelejtettek az addig tanultakból. A távolságtartás lehetetlen az óvodában, hiszen a testi kontaktus, az ölelés, a simogatás, a gondozási teendők mind az óvodai nevelés természetes velejárói. A hallgatók képzése, a mentori munka számunkra a folyamatos innovációról, alkalmazkodásról, új módszerek, eszközök kidolgozásáról szól, mindezekre az elmúlt időszakban még hatványozottabban szükségünk volt. Az biztos, hogy a járvány ideje alatt a digitális kompetenciánk sokat fejlődött.”

„A családoknál nagyon változó volt, hogy mit osztottak meg a gyerekekkel a vírussal kapcsolatban, a 3-4 éves gyermek szájából is hallottam, hogy »koronavírus«. A beszoktatós kiscsoportosaim visszatérésekor nem éreztem változást, sőt nekik jót tett, hogy többet lehettek otthon a család körében. A karantén ideje alatt sokkal több időm volt átgondolni a céljaimat, a munkámat, és ez motivált, így született meg a Pöttöm Palota weblap ötlete is. A legnehezebb a személyes kontaktus hiánya volt.”

„Nekünk, dajkáknak még a szokásosnál is jobban össze kellett fognunk, hogy a témérdek pluszmunkát, amelyek a járványügyi intézkedésekkel együtt jártak, el tudjuk végezni. Annak, hogy a szülők nem kísérhették be a gyerekeket az öltözőbe, lett egy olyan pozitív hozadéka, hogy a gyerekek önállóbbakká váltak, ez az óvoda-iskola átmenetet is segítette.”

Szülők válaszai:

„A járvány elején féltem, a médiából ránk zúduló, gyakran egymásnak ellentmondó hírek alapján nem tudhattuk, mi vár ránk. Legnehezebb a bezártság és a bizonytalanság érzése volt. A munkahelyem szerencsére jól kezelte a bezárásokat, minimális nagyszülői segítséggel meg tudtuk oldani az otthonlétet. Eleinte még élvezték a gyerekek, de egy hónap után már hiányzott nekik a közösség. Pozitívum viszont, hogy a bezártság megerősítette a családot, sok olyan élményt tudtunk felfedezni, melyekre általában nincs idő.”

„Az első időben a zavarodottságom, szorongásom átragadt a gyerekekre, de ők nagyon rugalmasan alkalmazkodtak az új szabályokhoz. Azt viszont rosszul élte meg a kisfiam, hogy nem mehetett oviba, annyira hiányzott neki a közösség, hogy az utcán mindenkivel ismerkedett. Legnehezebb volt az időbeosztás, otthon úgy dolgozni, hogy a 9 évessel közben tanulni, az ovissal foglalkozni. A karantén egyik hozadéka, hogy a kisebb gyermeknek nagyobb igénye lett a mesékre.”

„Szerencsések vagyunk, hogy otthon maradhattunk, biztonságban a családdal. Az iskola lányom már felfogta a helyzet súlyosságát, az ovis gyerekeim még nem, de tudatosan figyeltem rá, hogy ne nézzék a híreket. Nehéz volt az otthoni munka, tanítás, az óvónéniktől kapott feladatokat mindig igyekeztünk megoldani. Fárasztó volt, de nem volt teher a számomra, beleálltam a feladatba. A középső csoportos fiam már nagyon várta, hogy újra mehessen óvodába, a társakat még az otthoni homokozás és medencézés sem pótolta.”

Óvodapedagógus-hallgatók válaszai:

„Számomra az elmúlt tanév már a második volt, amikor a gyakorlati képzés online formában zajlott. Ez minden szempontból nehézség, hiszen a gyerekekkel egyáltalán nem adatott lehetőségem személyes kapcsolatot kialakítani, nem tudtam megfigyelni a viselkedésüket sem. Az online gyakorlat nem tudta helyettesíteni a jelenléti gyakorlati oktatást. Vannak olyan ismeretek, amelyeket csak a gyerekek között, az óvodapedagógust figyelve lehet elsajátítani.”

„Nehezemre esett az online tanulásra való átállás, különösen az óvodai gyakorlat esetében. Elképzelhetetlennek tartottam, hogy elvégezzem a gyakorlatokat anélkül, hogy megismerem az óvodát, a dolgozókat, valamint a gyerekeket. Ehhez minden segítséget megkaptam a mentoraimtól. A negatívumok mellett pozitívum, hogy több időt tudtam a családommal, a barátaimmal tölteni, többet tudtam aludni, valamint többet tudtam a hobbimmal foglalkozni.”

„Rengeteg élménytől lettünk megfosztva azáltal, hogy alig lehetett kimozdulni. Nem volt rendes ballagásunk, elmaradt a gólyatábor, és alig tudtuk megismerni szaktársainkat, tanárainkat. Nagyon féltettem a szeretteimet, iszonyú érzés volt számomra, hogy nem ölelhettem meg a nagyszüleimet.”

„A pedagógiai naplót a mentoroktól kapott szakmai anyagok alapján tudtam elkészíteni az első félévben. A második félévben az óvodapedagógusoktól videófelveteleket is kaptunk, amelyek sokat segítettek a feladatok teljesítésében. Nekem a legnagyobb problémát a gyerekekkel való együttlét hiánya miatt elmaradt tapasztalatszerzés okozta. Bár elolvashattam a csoport heti- és napirendjét, nevelési tervét, megnézhettem képeken az óvodát, a csoportszobát, de a személyes élmények hiányában minden újdonság volt számomra a nyári gyakorlat alatt, amit már szerencsére jelenléttel tudtam teljesíteni.”

Gyermekek válaszai:

Nagycsoportos óvodásaim esetében arra voltam kíváncsi, hogy tisztában vannak-e azzal, mi történik körülöttünk, milyen ismereteik vannak a járvánnyal kapcsolatban, illetve ők hogyan élték meg a karanténidőszakot. Egyszerű kérdésekkel segítettem válaszadásukat, az alábbiakban a „gyerekszájából” idézek.

Tudod-e, hogy miért kellett sokáig otthon maradni, miért nem lehetett jönni oviba?

„Vírusidő miatt.”

„Azért, mert Covid volt.”

„Azért, mert köhögtem és beteg voltam.”

„Koronavírus-járvány van.”

Tudod-e, mi az a járvány?

„Mindenki otthon marad.”

„Néhány ember beteg, és maszkot kell viselni.”

„Az egy betegség, amit minden felnőtt elkaphat, csak a gyerekek nem.”

„Súlyos vírus.”

Te félsz a vírustól?

„Nem félek, mert nálunk otthon nem terjed.”

„Nem félek, mert bátor vagyok.”

„Nem félek, a gyerekeknek nem súlyos.”

„Igen, félek, nem akarom elkapni többet, mert akkor nem tudok az oviban játszani.”

Szerinted hogyan lehet meggyógyítani ezt a betegséget?

„Gyógyszerrel, vitaminokkal.”

„Szurit kapnak az emberek.”

„Vakcinával, a tévében a hírekből hallottam.”

„Oltással meg lehet gyógyítani, amit a kórházba szállítanak.”

Miket csináltál, amikor sokat kellett otthon lenni?

„Anyával elmentem a dolgozójába, játszótérre, az udvaron játszottam.”

„Fociztam, trambulinoztam.”

„Mesét néztem, játszottam, segítettem anyának.”

„Tableteztem, tévét néztem.”

Elvégezted azokat a feladatokat, amiket az óvó nénik küldtek?

„Igen, megcsináltam, csak azt nem, amit nem értettem.”

„Igen, anyával mindent megcsináltunk.”

„Nem néztük meg a feladatokat.”

„Közepesen.”

Szokatok-e beszélgetni otthon a szüleiddel a járványról?

„Igen, beszélgettünk róla, meg néha a tévéből is hallottam.”

„Anyukámmal megbeszéltük.”

„Igen, sokat beszélgettünk.”

„Soha nem beszéltünk róla.”

Hiányzott az ovi?

„Vártam az ovit, meg nem is.”

„Hiányoztak a pajtások és az óvó nénik.”

„Jó volt otthon lenni, de azért már hiányzott az ovi.”

„Nem, inkább még otthon maradtam volna.”

Összegzés

Mindannyiunk életét megnehezítette a koronavírus-járvány, hasonló problémákkal kellett megküzdenünk. Óvodánk szervezeti kultúráját a közösen meghozott, elfogadott és betartott normák és értékek jellemezték a rendkívüli helyzetben is. A folyamatos

kommunikáció, a szakértelem, az egymás iránti tisztelet, a bizalom, az empátia és a közösség ereje átlendített minket minden nehézségen. Vezető óvodapedagógusként fontosak számomra a visszajelzések, hiszen ezek alapján tudok tovább tervezni, nevelőtestületünket sikeresen vezetni, valamint intézményünket eredményesen működtetni. Összegezve úgy gondolom, hogy nagyon sokat tanultunk ebből az időszakból, sok mindent be tudunk építeni későbbiekben a nevelőmunkánkba. A legnagyobb eredmény mégis az, hogy a bizonytalanságok, a szigorú előírások és szabályok ellenére is sikerült egy olyan szervezetet megőrizni, amelyben öröm dolgozni, öröm gyermeknek lenni.